

O. V. Vasenko

CLLOUD TECHNOLOGIES IN THE QUALITY INCREASING OF LEARNING PROCESS MANAGEMENT

The basic principles and views of operation and types of cloud technologies and their basic characteristics are analyzed in the article and the possibility of their use as a means of control and increasing the efficiency of the educational process management for improving the quality of the results of its holding in the present conditions of educational space informatization and expanding the list of education are revealed. The most common cloud technology and tool capabilities are considered and allow optimizing the educational process management. On the base of the scientific literature analysis it is found that we can include the following benefits of cloud technologies as a means of learning management:

- saving of resources to buy the software that is observed and controlled;
- transferring of certain types of training activities in the network, specifically the control over the learning process and student (pupils) assessment;
- opening learning environment for both teachers and students (pupils).

It was found that the efficiency and quality of learning management is determined using thoughtful program means of management, which are realized in the form of LMS (Learning Management System), and relevant, logically-consistent, objective-oriented training and informative resource that is created with the help of using software CMS (Content Management System). Cloud learning management system, in this case, is a combination of these forms of organization of the training and informative environment. For instance, the opportunities of Google Docs and Microsoft Live@edu services, as a means of increasing the efficiency of the educational process management are analyzed. It is developed, that the structure of these services has a number of so-called blocks, each of which covers a specific area of educational services. Such structure allows us to realize a permanent educational process management in both real time and remote conditions that means without direct teacher participation. It was found as well that the best software that can be used in the educational process and is capable of providing its management function includes Twitter, blogging programs, conducting webinars and others. For each of these software products their unique capacity to carry out learning management if it is provided by its inclusion in the education sector is displayed. Therefore, we consider that the knowledge generalization on the problem of cloud technologies usage in the modern educational space and searching for its usage possibility with the aim of efficiency increase of educational process management at different levels of information getting may be perspective direction of our further research.

Keywords: learning process, management, cloud technologies, educational space, computer technologies, education, cloud services, service, software means of management.

Подано до редакції 03.06.14

УДК: 377

O. A. Вітрук

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті досліджується зміст професійної компетентності вчителя технологій. Розглядаються компоненти педагогічної майстерності, їх специфіка. Окреслено та охарактеризовано основні критерії педагогічної майстерності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, професійна діяльність, професійна компетентність, компетентність, професійна підготовка.

Актуальність даної теми зумовлена практикою педагогічної роботи й сучасними умовами, які ставлять досить серйозні вимоги до особистості та її поведінки, професіоналізму педагога. У зв'язку з цим змінюється зміст, рівень, професійно-предметний простір знань і вмінь, що необхідні сучасному педагогу, значно підвищуються вимоги до його професійної компетентності, ефективності педагогічної діяльності. Провідним показником готовності до професійної діяльності на сьогоднішній день є професійна компетентність – інтеграційна характеристика ділових і особистих якостей фахівця, що відображає не лише рі-

вень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, але і соціально-етичну позицію особи [2, с. 36].

Формування професійної компетентності вчителя технологій розглядається сьогодні, як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому. Основна її мета передбачає підготовку технічно і технологічно освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок технічного характеру та формування основних компонентів інформаційної культури [13, с. 12]. У зв'язку з цим гостро постає про-

блема підготовки професійно компетентних педагогів, формування яких йде впродовж усього навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування професіоналізму майбутніх педагогів, їхньої професійної компетентності присвячені роботи низки вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема досліджено: психолого-педагогічні проблеми становлення майбутніх учителів (А. Богуш, І. Богданова, Е. Карпова, Н. Кічук, Н. Кузьміна, З. Курлянд, А. Линенко, В. Моляко, В. Семиченко, В. Сластьоніна, Р. Хмелюк, О. Цокур та ін.); особливості формування професійної компетентності вчителя (В. Адольф, І. Бех, В. Баркасі, Т. Браже, М. Гала-гузова, С. Гончаренко, О. Добудько, І. Зязюн, В. Кричевський, Н. Ничкало, О. Савченко, Н. Тарасевич, О. Шиян та ін.). [1, с. 36]. У сучасних педагогічних дослідженнях В. Андрущенко, І. Бега, Р. Гуревича, І. Зязюна, І. Козловської, Н. Ничкало, В. Сидоренка, О. Сухомлинської та ін. розглядаються та аналізуються особливості компетентності майбутнього вчителя як особистісного феномену та його складників [6, с.11]. Сучасна національна школа потребує педагога, який є не лише фахівцем у спеціально-науковій галузі, але й володіє високим рівнем викладацької майстерності, психолого-педагогічної компетентності. Інтеграція України до європейського освітнього простору, як стверджує В. Андрущенко, потребує наступних кроків.

1. Вихід на новий рівень інтеграції науки і педагогічної освіти, що вимагає від викладача постійно поновлювати знання, вміння вчитись на протязі всього життя, бути не лише методистом, але й вченим, вести наукові дослідження за участі студентів.

2. Радикальну модернізацію змісту освіти: позбавлення ідеологізації, застарілих форм і методів, наближення до соціокультурних реалій.

3. Демократизацію політики в сфері освіти: децентралізацію системи освіти, надання самостійності університетам, підвищення мобільності професорсько-викладацького складу та студентів, обмін між викладачами та студентами, проведення спільних педагогічних експериментів, застосування державно-громадського управління навчальними закладами.

4. Організація виховної роботи на багатокультурній основі, формування толерантності, поваги до етнічного та культурного розмаїття. Впровадження кредитно-модульної системи організації навчання [2, с.25]. Однак, в сучасній психолого-педагогічній літературі відсутні чіткі концептуальні засади до визначення понять «педагогічної майстерності», «професійної компетентності».

Метою статті є висвітлення поняття «професійна компетентність вчителя», класифікація професійних компетентностей вчителя, характеристика професійно-діяльнісного, комунікативного та особистісного компонентів професійної компетентності педагога,

формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в умовах професійної підготовки.

Виклад основного змісту. Компетентія в перекладі з латинського (*competentia*) означає коло питань, у яких людина добре обізнана, володіє знаннями й досвідом. *Competent* (лат.) – відповідний, здібний. [14, с. 148]. Компетентна у певній області людина має відповідні знання і здібності, які дозволяють їй обґрунтовано судити про цю область і ефективно в ній діяти. Для розподілу загального й індивідуального потрібно відрізнити поняття «компетентія» і «компетентність», які часто використовуються як синоніми: Компетентія включає сукупність взаємозалежних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються відповідно до певного кола предметів і процесів, і необхідні для якісної продуктивної діяльності відносно них [4, с. 66]. Компетентність – володіння людиною відповідною компетентією, що включає її особистісне відношення до неї і до предмету діяльності [14, с. 56]. У подальшому, там де це можливо й необхідно, ми будемо намагатися розділяти дані поняття, маючи на увазі під компетентією деяку відчужену, наперед задану вимогу до освітньої підготовки майбутнього вчителя, а під компетентністю – особисті якості (характеристику).

На думку Л. Фішмана, під компетентністю слід розуміти не лише знання та вміння в тій чи іншій галузі, навіть не сукупність окремих процедур діяльності, а здібності, які дозволяють людині здійснювати роботу в цілому [16, с. 17]. Поняття компетентність, на думку Н. Мойсеюк, означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі [14, с. 24]. Якщо взяти за основу загальну класифікацію компетентностей А. Хуторського і виділяти ключові, базові та спеціальні компетентності, то можна стверджувати, що професійна компетентність є нічим іншим, як сукупністю ключових, базових та спеціальних компетентностей; їх ми розглядаємо як ієрархічні рівні-шаблі компетентності. Ці ієрархічні рівні-шаблі виявляються у всіх компонентах структури фахової компетентності вчителя: професійно-діяльнісному, комунікативному і особистісному. Причому, ключовий рівень означених компетентностей необхідний людині будь-якого фаху для ефективного функціонування в оточуючому середовищі, базовий – вчителям будь-якого предмету, а спеціальний – педагогам, що викладають певний предмет. Проблема визначення професійної компетентності вчителя стала об'єктом суперечки і розбіжностей між психологами, педагогами, фізіологами, фахівцями-практиками, і ще досі немає єдиного підходу до визначення поняття «Професійна компетентність вчителя». На думку В. Адольфа, «професійна компетентність – складна освіта, що включає комплекс знань, умінь, властивостей та якостей особистості, які забезпечують варіативність, оптимальність і ефективність побудови навчально-виховного процесу» [1, с. 68].

Л.Задорожна трактує професійну компетентність вчителя як суму знань, умінь, навичок, засвоєних суб'єктом в ході навчання – у вузькому сенсі слова, і як рівень успішності взаємодії з довкіллям – у широкому [5, с. 56].

О.Сисоєва наводить основні ознаки поняття компетентності: наявність знань для успішної діяльності, розуміння значення цих знань для практики; набір операційних умінь; володіння алгоритмами вирішення трудових завдань [10, с. 43]. Як основні елементи педагогічної компетентності Н. Кузьміна виділяє наступні [9, с. 96]: спеціальна компетентність в області дисципліни, що викладається; методична компетентність в області засобів формування знань, умінь і навичок в майбутніх вчителів; психолого-педагогічна компетентність в числі мотивів, здібностей, спрямованості майбутніх вчителів; рефлексія педагогічної діяльності або аутопсихологічна компетентність.

Нові тенденції розвитку суспільства вимагають від педагога вдосконалення його майстерності, конкурентноспроможності та конкурентноздатності. На думку В.О.Сухомлинського, «гарний вчитель – це людина, яка досконало володіє умінями, притаманними тій чи іншій трудовій діяльності, майстер своєї справи» [11, 15]. Зміни у світовій та вітчизняній науці спонукають його працювати творчо, вміло орієнтуватися в інформаційному просторі. Зокрема, В.Г. Кремень стверджує: «В умовах інформаційного суспільства самоцінність знань як таких змінюється. З одного боку, вони стають більш доступними, а з іншого – одержання нових знань, умінь стає обов'язковим для людини впродовж усього життя. Тому неможливо в школі чи іншому навчальному закладі дати освіту на все життя» [6, 7].

На думку І. Зязюна, «динамізм сучасної цивілізації, посилення ролі особистості в суспільстві і виробництві, зростання її потреб, гуманізація і демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій – ці та інші тенденції зумовлюють необхідність зміни формули «освіта на все життя» формулою «освіта впродовж усього життя» [6, с. 15]. На думку науковців, компетентності навчити неможливо. Компетентною особистістю може стати лише сама, знаходячи та випробовуючи різноманітні моделі поведінки в цій предметній галузі, виробляючи із них ті, які в найбільшій мірі відповідають його стилю, інтересам, естетичному смаку та моральним орієнтирам.

Дослідники А. Вербицький, Н. Кузьміна визначають професійну компетентність педагога через систему знань, умінь, навичок, без урахування мотиваційно-потребної сфери вчителя. [9, с.32]. Дещо ширше дане поняття розглядають І. Зязюн [6], Л.Задорожна [5]. Так, І. Зязюн під професійною компетентністю вчителя розуміє знання предмета, методики його викладання, педагогіки й психології та рівень розвитку професійної самосвідомості [6].

На нашу думку, випускник педагогічного закладу повинен володіти знаннями фундаментальних ідей, принципів та теорій базової науки. Він також повинен знати сучасні цілі та задачі освіти по своєму предмету. Йому необхідні знання базисного навчального плану та можливостей інтеграції змісту предмета з суміжними дисциплінами. Крім того, вчитель технологій повинен володіти сучасними психолого-педагогічними концепціями навчання та виховання. Таким чином, наявність загальнотеоретичних, методологічних та спеціальних знань є необхідним показником професійної компетентності майбутнього педагога. У професійній освіті прийнято виділяти ключові компетенції, що характеризують універсальність підготовки, соціально-професійну мобільність і готовність фахівців успішно адаптуватися до вирішення професійних ситуацій в умовах інформаційного суспільства.

Під ключовими компетенціями розуміють міжкультурні і міжгалузеві знання, уміння і здібності, властивості (якості) особи, необхідні для адаптації і продуктивної діяльності [4, с. 53]. Для вчителів технологій поряд з ключовими існують спеціальні компетенції. Ми вважаємо за доцільне розглядати професійну компетентність вчителя як єдність ключових і спеціальних компетенцій.

При цьому ключові компетенції вчителя технологій відображають культуру педагога і підрозділяються на професійно-педагогічні, соціально-мотиваційні, інформаційні, комунікативні, креативні. Спеціальні компетенції

інтегрують в собі знання предмету навчання (в даному випадку технології) і методики його викладання, підрозділяються на цільові, змістовні, проектні, рефлексивні, моніторингові компетентності вчителя технологій. Зупинимося на кожній з професійних компетенцій детальніше. Професійно-педагогічна компетенція – фундамент педагогічної компетентності, вона характеризує інтеграційну єдність природничо-наукових, гуманітарно-соціально-економічних та психолого-педагогічних знань і умінь, що дозволяють вчителю аналізувати навчальний матеріал, педагогічні ситуації, вибирати способи взаємодії, форми і методи подання матеріалу. Соціально-мотиваційна компетенція є показником усвідомлення соціальної значущості професії вчителя, здатність узяти на себе відповідальність за запропоновані нові методичні підходи та їх реалізацію, прояв зв'язаності особистих інтересів з потребами конкретного учня, навчального закладу, суспільства. Вона характеризує етичну культуру, ідеали, духовні цінності.

Інформаційна компетенція майбутнього вчителя технологій передбачає володіння студентом спеціальними умінями одержувати, опрацьовувати і використовувати необхідну інформацію в процесі професійної діяльності. Особливе місце займає оволодіння новими інформаційними технологіями, направленими на досягнення цілей інформатизації освіти шля-

хом використання комплексу функціонально-залежних педагогічних, інформаційних, методологічних, психофізіологічних і ергономічних засобів і методик. Комунікативна компетенція характеризує особливості комунікативної діяльності вчителя, специфіку його взаємодії з адміністрацією навчального закладу, колегами по роботі. Акцент ставиться на взаємозв'язку комунікативності з ефективністю педагогічної діяльності, направленої на досягнення навчальних цілей. Креативна компетенція – навички до творчого вдосконалення. Творчий підхід у реалізації педагогічної діяльності є найважливішою об'єктивною характеристикою діяльності вчителя. Це обумовлено тим, що різноманіття педагогічних ситуацій, їх неоднозначність потребують варіативних підходів до аналізу і вирішення професійних завдань. Цільова компетенція вчителя технологій передбачає вміння ставити і реалізовувати освітні цілі різного рівня і спрямованості: навчальні, виховні, розвиваючі; поточні й перспективні; реальні й ідеальні; глобальні й приватні. Усвідомлення мети – перший крок до реалізації професійних завдань. Змістова компетенція характеризує знання вчителем навчального предмету, уміння творчо працювати з навчальною програмою, розробляти робочу програму, що відображає специфіку регіону, навчального закладу, а також можливостей свого методичного потенціалу, інформаційного, технічного забезпечення і, звичайно, рівень підготовленості майбутніх вчителів. Проектна компетенція включає вміння вчителя передбачати результати своєї діяльності, визначати послідовність своїх дій для досягнення мети, тобто зводити воедино свої педагогічні стратегію і тактику. У роботі вчителя технологій набули поширення два види проектування: педагогічне (проектування конкретних предметів або системи занять з технологій і об'єднані в один блок або розділ) і техніко-технологічне (проектування матеріальних об'єктів або послуг). Рефлексивна компетенція пов'язана з вмінням вчителя оцінити свою працю в цілому, прослідкувати суттєвий зв'язок між завданнями, цілями, способами, засобами, умовами та результатами своєї педагогічної діяльності. Досвід вчителя буде джерелом методичного зростання тоді, коли вчитель виступає об'єктом структурованого аналізу: невідрефлексована практика не дає результатів, а з часом призводить до професійної деградації вчителя. Моніторингова компетенція вчителя технологій характеризує вміння вчителя відстежувати процес навчання і співвідносити реально одержані результати із запланованими, тобто забезпечити якість освіти. Педагогічна діагностика – складова частина моніторингу, вона включає контроль, перевірку, оцінку, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, прогнозування результатів, майстерності [11, с.42]. Відповідно до загальноприйнятих рівнів освоєння і реалізації в професійній діяльності знань, умінь і професійно-особистих якостей (осмислення, репродуктивність, вживання в нестандартних ситуаціях, вживання на ав-

торських концептуальних основах) нами виділено 4 рівні сформованості професійної компетентності вчителя трудового навчання: понятійно-сутнісний, практико-діяльнісний, світоглядний, концептуальний, понятійно-сутнісний рівень, пов'язаний з усвідомленням майбутнім вчителем соціально-економічних, навчальних вимог, які пред'являє суспільство до діяльності вчителя трудового навчання.

Практико-діяльнісний рівень передбачає оволодіння сукупністю знань, умінь і особистих якостей, що забезпечують вміння розробляти і використовувати навчально-методичну документацію, вирішувати типові професійні завдання і виконувати види діяльності, характерні для вчителя технологій. Світоглядний рівень пов'язаний з наявністю професійного досвіду, творчого потенціалу і світоглядних ідей, що забезпечують готовність до професійного самовдосконалення і підвищення ефективності викладання технологій. Концептуальний рівень передбачає наявність глибоких і системних методологічних знань, сукупність яких забезпечує створення авторської концепції технологічної освіти і професійного саморозвитку. Цілі й завдання вищої професійної освіти висувають перед викладачем ВНЗ завдання, максимально реалізувати зміст, умови та способи діяльності вчителів до професійної дійсності. Інтеграція освітнього процесу і майбутньої професійної діяльності потребує від всіх елементів освітнього процесу цілеспрямовано задавати систему переходів від навчальної до професійної діяльності [5, с. 55]. Нині саме компетентнісний підхід є тим пріоритетним напрямом, який орієнтує на цілі-вектори освіти: навчання, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності. Виходячи з сучасних вимог, можна визначити основні шляхи розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя технологій: робота в методичних об'єднаннях, творчих групах; дослідницька діяльність; інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій; різні форми педагогічної підтримки; активна участь у педагогічних конкурсах; трансляція власного педагогічного досвіду; використання інформаційно-комунікаційних технологій та ін. Жоден з перерахованих способів не буде ефективним, якщо педагог сам не усвідомлює необхідності підвищення власної професійної компетентності. Як показують наші дослідження, існує необхідність мотивації і створення сприятливих умов для педагогічного зростання. Необхідно створити умови, в яких майбутній вчитель буде самостійно усвідомлювати необхідність підвищення рівня власних професійних якостей.

Аналіз власного педагогічного досвіду активізує професійний саморозвиток педагога, внаслідок чого розвиваються навички дослідницької діяльності, які потім інтегруються у педагогічну діяльність. Педагог має бути залучений в процес управління розвитком школи, що сприяє розвитку його професіоналізму. «Професійна придатність» – це наявність у людини сукупності морфологічних і психологічних особ-

ливостей, без яких неможливо успішно виконувати професійні функції. Професійна придатність залежить не тільки від фахових знань, умінь і навичок, майстерності [8, с.22]. «Професійне покликання» – це життєве призначення і спрямування людини, що є найпотужнішим чинником усвідомленого вибору професії і надає їй фаховій діяльності доцільності, осмисленості й перспективності [8, с.43]. Передумовами виникнення покликання є професійна придатність, позитивні емоції від успішного виконання основних видів діяльності відповідної спеціальності, наявність привабливих життєвих перспектив при виборі певного фаху.

Педагогічна майстерність – динамічна система. Її компонентами визнаються гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка [9, с.31]. Професійна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Розглядається як вияв власного «Я» у професії, як самореалізація особистості вчителя в педагогічній діяльності, тому визначається як вища, творча його активність, що передбачає доцільне використання методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній ситуації навчання та виховання. Така доцільність є результатом засвоєння системи знань і уявлень про закони навчання, технології розвитку дитини, а також індивідуальні особливості педагога, його спрямованість, здібності та психофізичні дані. Критеріями педагогічної майстерності є гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність) [3, с.54].

Гуманістична спрямованість діяльності полягає в спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків [3, с.31]. Передбачає гуманістичний вияв його ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Лише людяне, доброзичливе ставлення до вихованців є запорукою успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців викликає відповідну любов і повагу до педагога, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати.

Професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, академічних, дидактичних умінь та навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології [3, с.43]. Особливостями професійних знань є їх комплексність (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, своїх міркувань). Розвиток професійної компетентності – це динамічний процес засвоєння і модернізації професійного досвіду, який веде до розвитку індивідуальних професійних якостей, накопичення професійного досвіду, що передбачає безперервний розвиток і самовдосконалення. Наш до-

свід показує, що впровадження компетентнісного підходу при підготовці майбутніх вчителів технологій дозволяє не лише застосовувати вихідні знання та вміння, але й формує здатність до практичної діяльності в конкретних професійних ситуаціях, творче вирішення професійних проблем, а також дозволяє легко орієнтуватися в професійному середовищі та оволодіти культурою праці. Це забезпечує високий рівень підготовки та адаптацію фахівців для реалізації творчих задумів у навчально-виробничому процесі.

Педагогічна майстерність – динамічна система. Її компонентами визнаються гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка [8, с.16]. Критеріями педагогічної майстерності є гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність) [13, с.24]. Гуманістична спрямованість діяльності полягає в спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків [12, с.34]. Вона передбачає гуманістичний вияв його ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, академічних, дидактичних умінь та навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології [14, с.13]. Особливостями професійних знань є їх комплексність (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, своїх міркувань). Педагогічні здібності – це сукупність психічних особливостей вчителя, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Це, зокрема, толерантність, чутливість, педагогічний такт по відношенню до особистості, яка формується; комунікативність (потреба у спілкуванні, здатність легко налагоджувати контакти, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину, її психологічний стан за зовнішніми ознаками); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (володіння собою, самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній); креативність (зданість до творчості, генерування нових ідей, уникнення традиційних схем, оперативного розв'язання проблемних ситуацій); впливовість (здатність вплинути на психічний і моральний світ дітей в певному напрямі, зближуватися з ними, здобувати довіру, любов і повагу, глибоко проникати у їхній внутрішній світ, конструювати, проектувати його).

Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння) є сукупністю раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, учнівським колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних та суб'єктивних їх передумов [13, с.52]. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення; здатність володіти мімікою, пантомімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, уміння керувати собою); здатність до «бачення» внутрішнього стану вихованців і адекватного впливу на них. З розвитком педагогіки та психології як науки і практичної діяльності поряд з поняттям «педагогічна техніка», яке відображає тільки суб'єктивні особливості навчально-виховного процесу (контроль педагога за своїми емоціями, настроєм, поведінкою, перцептивно-чуттєвим сприйняттям зовнішніх предметів, технікою мовлення) почали використовувати і термін «педагогічна технологія» (знання про майстерність), який стосується проблем планування та організації навчального процесу. Педагогічна технологія – це комплекс знань, умінь і навичок, необхідних учителю для вирішення стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань під час навчально-виховного процесу. Йдеться про систему взаємодії вчителя з учнями, способи добору та впорядкування навчального матеріалу згідно з вимогами теорії пізнання. Іншими словами, педагогічна технологія є описом системи дій учителя та учнів, які слід виконати для оптимальної реалізації навчального процесу. Скла-

довими педагогічної технології є володіння мистецтвом спілкування з дітьми, вміння керувати своєю увагою та увагою дітей, здатність за зовнішніми ознаками поведінки дитини визначати її душевний стан тощо. Уміння налагоджувати оптимальні взаєностосунки з дітьми, змінювати їх відповідно до розвитку учнів і їхніх вимог до вчителів є важливим компонентом педагогічної майстерності [15, с.42]. На сучасному етапі розвитку освіти виникає цілий комплекс вимог до педагогічної майстерності, компетентності педагога, його професіоналізму. Проблема формування педагогічної майстерності потребує комплексного психолого-педагогічного дослідження.

Висновки. Безумовно, перераховані підходи не вичерпують всього різноманіття варіантів формування змістовних і структурних компонентів професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. Ми розглянули деякі підходи, які використовуються для визначення сутності цього педагогічного явища. Крім того, це лише один аспект проблеми підготовки компетентного спеціаліста в практиці професійної педагогічної освіти, цілісний розгляд чого передбачає вивчення підходів до визначення цілей, відбору змісту, організації навчального процесу, відбору освітніх технологій, оцінці результатів. Проте, вже зараз ми можемо допускати, що саме в результаті формування професійної компетентності в контексті вище окреслених підходів педагог буде здатний забезпечити позитивні та високоефективні результати процесу навчання та виховання учнів. Отже, професійна компетентність є результатом постійного самовдосконалення майбутніх вчителів, що формується шляхом постійного самовдосконалення в умовах професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя / В. А. Адольф. – Краснояр. гос. ун-т. – Красноярск, 1998. – С. 118.
2. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – № 1. – 2004. – С. 5-9.
3. Гончаренко С. У. Методика як наука / С. У. Гончаренко. – Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1987. – 374 с.
5. Задорожна Л. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя / Л. Задорожна // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 4. – С. 79–85.
6. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : Збірник наукових праць / За редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало : у 2-х частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 15-23.
7. Кремень В. Г. Освіта в Україні : Стан і перспективи розвитку // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : Збірник наукових праць / За редакцією І. А. Зя-

зюна та Н. Г. Ничкало : у 2-х частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 5-14.

8. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття / В. Г. Кремень // Вища школа. – № 6. – 2002. – С. 9-17.

9. Крамущенко А. В. Педагогічна майстерність : Підручник / А. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К : Вища шк., 1997. – 349 с.

10. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у сучасному освітньому просторі / С. О. Сисоєва // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 2. – Харків : «ОВС», 2002. – С. 311-324.

11. Сухомлинский В. О. Павлышская средняя школа / В. О. Сухомлинский // Избр. пед. соч. в 3-х т. – Т. 3. – К. : Рад. школа, 1961. – 187 с.

12. Коберник О. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – №1. – С. 41-45.

13. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М., 1990. – С. 143.

14. Стрельников В. Ю. Професійна компетентність вчителя / В. Ю. Стрельников // Актуальні проблеми безперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів України в умовах становлення національної школи : [збірник статей / за ред. С. В. Крисюка]. – К., 1992. – 142 с.

REFERENCES

1. Adolf, V. A. (1998). *Professionalnaya kompetentnost sovremennogo uchitelya [Professional competence of the modern teacher]*. Krasnoyarsk: Krasnoyar. gos. un-t [in Russian].

2. Andrushchenko, V. P. (2004). Modernizatsiia pedahohichnoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu [Modernization of teacher education in Ukraine in the context of the Bologna Process]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher Education in Ukraine, 1*, 5-9 [in Ukrainian].

3. Honcharenko, S. U. (2000). *Metodyka yak nauka [Methodology as a science]*. Khmelnytskyi: Vyd-vo KhHPK [in Ukrainian].

4. Honcharenko, S. U. (1987). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

5. Zadorozhna, L. (2002). Pedahohichni aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Pedagogical aspects of training future teachers]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and Psychology of Professional Education, 4*, 79-85 [in Ukrainian].

6. Ziaziun, I. A. (2001). (Eds.). *Neperervna osvita yak osnova sotsialnoho postupu [Continuing education as a basis for social progress]*. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats – Continuing professional education: theory and practice: Collected Works, 1*, 15-23. Kyiv [in Ukrainian].

7. Kremen, V. H. (2001). (Eds.). *Osvita v Ukraini: Stan i perspektyvy rozvytku [Education in Ukraine: Status and Prospects for Development]*. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats – Continuing professional education: theory and practice: Collected Works, 1*, 5-14. Kyiv [in Ukrainian].

8. Kremen, V. H. (2002). *Filosofiia osvity XXI stolittia [Philosophy of education in XXI century]*. *Vyshcha shkola – Higher School, 6*, 9-17 [in Ukrainian].

15. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций / А. В. Хуторской // Инновации в общеобразовательной школе. Методы обучения. Сборник научных трудов. – М. : ГНУ ИСМО РАО, 2006. – С. 65-79.

9. Kramushchenko, A. V., & Kryvonos, I. F. (1997). *Pedahohichna maisternist: Pidruchnyk [Pedagogical skills: Manual]*. Kyiv: Vyshcha shk. [in Ukrainian].

10. Sysoieva, S. O. (2002). Pedahohichni tekhnolohii u suchasnomu osvitnomu prostori [Educational technologies in today's educational environment]. *Rozvytok pedahohichnoi i psykholohichnoi nauk v Ukraini 1992–2002. Zbirnyk naukovykh prats do 10-richchia APN Ukrainy – Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992-2002. Scientific Papers for the 10th anniversary of APS of Ukraine, 2*, 311-324. Kharkiv: «OVS» [in Ukrainian].

11. Sukhomlinskiy, V. O. (1961). *Pavlyshskaya srednyaya shkola [Pavlyshskaya high school]*. Kyiv: Rad. shkola [in Russian].

12. Kobernyk, O. (2002). Rozrobka tvorchykh proektiv na urokakh tekhnichnoi pratsi [Development of creative projects at the technical work classes]. *Trudova pidhotovka v zakladakh osvity – Work training in educational institutions, 1*, 41-45 [in Ukrainian].

13. Kuzmina, N. V. (1990). *Professionalizm lichnosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya [Professionalism of teacher's and master's individuality]*. Moscow [in Russian].

14. Strelnikov, V. Yu. (1992). *Profesiina kompetentnist vchytelia [The professional competence of teachers]*. Kyiv [in Ukrainian].

15. Khutorskoy, A. V. (2006). Tekhnologiya proyektirovaniya klyuchevykh i predmetnykh kompetentsiy [Technology of designing key and subject competencies]. *Innovatsii v obshcheobrazovatel'noy shcole. Metody obucheniya. Sbornik nauchnykh trudov – Innovations in secondary school. Training Methods. Collection of scientific works*. Moscow: GNU ISMO RAO [in Russian].

О. А. Витрук

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ В УСЛОВИЯХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

В статье исследуется содержание профессиональной компетентности учителя технологии. Рассматриваются компоненты педагогического мастерства, их специфика. Определены и охарактеризованы основные критерии педагогического мастерства.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, профессиональная деятельность, профессиональная компетентность, компетентность, профессиональная подготовка.

О. А. Vitruk

FORMING OF PROFESSIONAL MASTERY OF A FUTURE TECHNOLOGY TEACHER DURING PROFESSIONAL TRAINING

This article deals with the professional competence of a technology teacher. The components of pedagogical skills and their specificity are examined. The main criteria of pedagogical skills were described and characterized. Forming of

professional competence of a technology teacher is considered today as an integral part of higher education system reform in general. The main goal of it is in training technically and technologically educated professional according to the demands of information society, forming required technical knowledge, abilities and skills and forming basic components of information culture. In connection with this, the problem of training of professionally qualified teachers, during the course of studying in higher educational establishments, has been arisen. The competence possesses the appropriate competence by a person that includes person's attitude to it and to the subject of activity. New trends in the society development require improving teaching skills and being competitive. For the technology teachers there are special competences alongside the key competences. We think it's reasonable to consider teacher's professional competency as integrity of key and special competences. Key competences of a technology teacher reflect teacher's culture and are subdivided into: professional and educational, social and motivational, informational, communicative and creative. Professional mastery of a teacher is based on a high level of professional skills, his/her general culture and pedagogical experience. Improving professional competence is a dynamic process of mastering professional experience, leading to the development of individual professional qualities, accumulation of professional experience that means continuing development and self-improvement.

Keywords: pedagogical skills, professional activity, professional skills, competence, professional training.

Подано до редакції 02.06.14
